NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih rečí.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XII. V Ljubljani v saboto 7. januaria 1854. *List 2.*

Velika gnojna moč košene moke.

Da zamore rastlína poganjati močne bilke in krepko perje, in da rodí potem tudi obilo zdatnega zernja, mora dobivati koj iz začetka posebno dva življeja, kterih pa ne najde v goli zemlji toliko, kolikor ju potrebuje: ta dva življeja sta gnjilec in fosforokislo apno. Gnjilec dela posebno slamo (bilke in perje), — fosforokislo apno dela seme, zernje. Obojni ta živež pa je zedinjen v našem navadnem gnoju, v moki, ki se zmelje iz kostí, v tistem ptujem tičjeku, ki se imenuje guano itd. Ta dva življeja sta posebno, po kterih vsaki gnoj dobiva svojo gnojno moč in vrednost; kolikor več teh življejev ima gnoj v sebi, toliko močnejši, toliko boljši je.

Učeni možje, kteri znajo vsako stvarico tako razdeliti, da do zadnega cempera zvejo: kaj je v nji, so po taki preiskavi zvedili tudi natanko, koliko gnjilca in fosforokislega apna je v živinskem gnoju, koliko v košeni moki, koliko v tičjeku guanu. Najdli so namreč:

	gnjilca	fosforokislega apna
v 100 funtih živinskega gnoja	blizo pol funta,	— blizo pol funta,
v 100 „ košene moke	4 do 5 funtov,	— 45 do 48 funt.
v 100 „ guana	12 do 13 funtov,	— 27 do 30 funt.

Gori smo rekli, da iz gnjilca se posebno rodí slama, iz fosforovega apna pa zernje. Če sedaj pogledamo razmero teh dvéh delov na tablici, ki jo pred sabo imamo, nam bo berž očitno, da košena moka je neizrečeno močen gnoj, ker na gnjilcu, ki dela slamo, prekosí navadni živinski gnoj 10 do 12krat, na fosforovem apnu, ki dela zernje, pa blizo stokrat.

Da je to gotovo, ni dvombe več, ker 80letne skušnje angležkih kmetovavcov in 20letne saksonskih poljodelcov so to poterdile do dobrega. Odkar so začeli na Angležkem polja gnojiti s košeno moko in pokladati živini ogeršične preše (pergo), po kterih je gnoj veliko tečniši, pridelujejo dvakrat več kakor nekdaj.

Da pa kostí ne teknejo le dobro angležki in nemški, zemlji temuč tudi vsaki drugi, tedaj tudi slovenski, učé gotove skušnje tudi pri nas, čeravno se je dosihmal le po malem poskušala košena moka. Kostí domače živine povsod obstojijo blizo iz polovice fosforokislega apna in polovice limica (Gallerte), limec pa je obilo gnjilčen, tedaj obstojí košena moka povsod iz enakih delov, — zemlja pa si je tudi po celi Europi v tem enaka, da je ali ilovnata, pešena itd. Tedaj ne velja tisti prazni izgovor: „to ni za našo zemljo“. Dobro vemo, da so razločki zemlje v vsaki deželi, pa kar je za peščeno zemljo dobro v ti deželi, je gotovo dobro tudi v drugi itd.

Ako tedaj ljudstvo v eni deželi ne rabi tistega gnoja, kterega rabijo v drugi, je uzrok v tem, da 1) ne poznajo druzega gnoja, kakor živinskega, ali da jim je 2) drug gnoj predrag in ga celò dobiti ne morejo.

Umni kmetovavci po Slovenskem poznajo vsi gnojno moč košene moke, — mali kmetiči pa se vé da nimajo nobenega zapopadka od tega, ker, če ne vidijo slamnatega ali listjega kupa spod živine ali sekretov, vse drugo jim ni gnoj. Umni kmetovavci, posebno če jim zmanjkuje živinskega gnoja, bi gotovo radi segali po košeni moki, ako bi je bili mogli dobivati po taki ceni, da se splačajo stroški.

Blizo Dunaja v Atzgersdorf-u se je ustanovila sedaj velika fabrika (J. Fichtner & Söhne), ki melje moko iz kostí in jo prodaja na debelo; zalogo ima na Dunaju (v mestu, Wildpretmarkt Nr. 580), od kodar jo vsakdo lahko dobí, kdorkoli jo naročí, po ceni, ktero bomo naznanili na koncu tega sostavka.

Prerajtati bo potem le treba: ali ne bo predrago stalo, s košeno moko nadomestovati pomanjkanje gnoja. Da si bo pa to vsak kmetovavec prerajtati zamogel, mu damo v prevdark, kar naj imenitniši kmetijski kemikar dr. A. Stöckhardt o tem piše, ko priporočuje košeno moko za gnoj.

On pravi: da 1 cent naj boljši košene moke sploh toliko zdá na njivi, kakor 25 do 30 centov živinskega gnoja, in da je 1 cent košene moke v stanu narediti 320 do 400 funtov zern rèží s slamo vred.

(Dalje sledí).

Premišljevanje
narave in previdnosti božje v nji.

Poslovenil Mihael Verne.

Prijetnost zime.

Vsak letni čas ima svoje lastno veselje in svojo lastno lepoto. Celò zima, ki se pozna zdí mnogim mnogim ljudém vse prijetnosti in vsega veselja, pospešuje o tem Stvarnikov namen. Vam, bratje moji, ki iz nevednosti in predsodka tolikokrat grajate dobrotljivo napravo zime, hočem ob kratkem razodeti veselje, ki ga vaše serce vživa v tem letnem času.

Al vas ne razveseli pogled, ko prisijati vidite juterno zarjo čez osneženo okrajno? Goste megle, ki so ležale na zemlji in nam ovirale razgled, se na enkrat razkropé — vse germovje je z nježno slano potreseno — in v tisučerih barvah se razliva sončna svetloba čez hribe in doline, in oživlja spet vse stvarí. Juterno sonce privabi malo seničico iz germa in oživí skakljajočega vrabca, da si letí živeža iskat. Kakor je bila narava o sončnem zahodu mertva, tako živa je sedaj, in razveseljuje v svoji beli obleki popotnikovo okó.

Al ste podobo snega že kadaj pazljivo ogledali? Al ste čudež, ki se najde v osnovi vsake snežinke, že premišljevali kadaj? Al ste preiskali že kterikrat, kako lično se v snežinkah vodeni sopari visocega podnebja vledenujejo (kristalizirajo) v zvezdate ali iglične

podobice in posamem ali združene padajo na zemljo? Premislite enkrat natančno razmero, po kteri je vsaka napravljena, in neskončno število snežink, ki padajo z zraka. Kako prijetno je viditi, kako se hribi, gojzdi in planjave na enkrat z bleščečo-belo obleko ogrinjajo! Kako lepa je zmešnjava, v kteri vse eno verh druzega leží! Glejte — zakaj oko se ne naveliča, če to prijetnost tudi večkrat vidi — glejte, pravim, bleščeči kinč, s kterim je germovje obloženo! Glejte, kako se šibijo gojzdi pod belim bremenom! Vse je edina nezmerna bela puščava.

S kakošnim očesom bi vas gledal — vas, ki pri tolicih spremembah nobenega ali saj tistega veselja ne čutite, ki ga Stvarnik po svojem namenu v vas obuditi hoče? — In vi, ki v tem letnem času druzega ne delate, kakor da tožite čez vravnavo narave, ste pač milovanja vredni! Če vas ne gane čisto veselje narave pozimi, se bojim, da bote brezčutno gledali tudi spomlad z vsimi njenimi lepotami. Vzdignite se prijatli moji, okusite in glejte, kako častí vredna je Stvarnikova modrost, kako nezmerna njegova dobrotljivost v vsih delih zime. Narava, naj se sedaj pusta zdí še tako, vendar je umotvor božji. Le naša slepota nam lepoto njegovih del zakriva. Iz vsacega dela narave se sveti modrost božja — veliko več pa nam je je še zakrite. Ne vidimo je na vsih njenih potih, temuč le tam, kjer se približa našim počutkom in občutljejem. In tudi tù smo kakor nespametne živali, ki sonce, sneg in druge naravne prikazni vidijo, na Njega pa ne mislijo, od kterega vse pride, kar se zgodí na nebu in na zemlji.

Kolika prijetnost bo vašo dušo prevzela, bratje moji, če se navadite, dela božja tudi pozimi pazljivo premišljevati. Naj bo zrak okrog vas temen, naj bo viharno in vsa narava veselja prazna, vaš duh bo vendar pravo veselje vžival, ko bote v vsih rečéh iskali modrost, mogočnost in dobrotljivost svojega Stvarnika. Naj bo vaša pamet še tako kratka, najdli bote vendar dovolj, kar bo veselilo vaše počutke, vaš um in vaše vmišljavo. Ne bo vam treba radosti iskati v hrupečih društvih, ali pri igrah, ali pri plesu, temuč v svojih samotnih sobah, ali vsred svojih otrok, prijatlov in domačih bote vsak dan našli novo in pravo veselje!

O Noriku in Noreji.

Spisal Davorin Terstenjak.

Posvečenje.

Prečastitemu visokoučenemu gospodu
Dr. Pavlu Jožefu Šafariku,
vitezu reda Franciško-Jožefovega, členu c. k. akademije znanosti in več učenih društev v Austrii in v inih deželah, mojstru starinoznanstva slavenskega,
v znamnje nar globlejega poštovanja.

Vam, blagorodni gospod! posvečujem sledeči spis o Noriku in Noreji. ker Vi me prijazno obujate k trudapolnemu delu. Visokoučeni Nemec Jakob Grimm je že pred več leti izgovoril iskreno željo, da bi Vi, preslavni gospod! spisali kritično mitologio slavensko, ker Vi ste edini sposobni mož za takošno delo. Vendar važniše dela so Vas prečile takošnega dela se lotiti, in zdaj, ker so po toliko trudapolnih slovstvenih delih in veči starosti Vaše telesne močí že gotovo precej oslabele, se težko nadjati smemo iz Vašega slovečega peresa takošnega dela. Ali Vi ipak sodelujete na takošnem početju, ker Vas ostroumni duh blagovoljno presojuje gradivo, ktero mlajši slavenski spisovatelji nanašajo. Ako v teh člancih bodete našli kakošno dobro zerno in ga zalíli s Svojim blagim dopadajenjem, verujte mi, da bode obrodilo stoverstni sad. Bog Vas živi še mnogaja let!

Predgovor bravcem „Novíc“.

Ta spis sem namenil preje posebno natisniti dati, ali, ker sem častitim čitateljem „Novíc“ obljubil naznanjati še skoz letošnji tečaj iz svojega rokopisa nekoliko sostavkov, izpolnujem s sledečim dano besedo. Vém, da za mnogo bravcov bodo ti členci preznanstveni, čeravno sem si prizadeval prav razumljivo pisati, vendar sem tudi prepričan, da drage naše „Novíce“ imajo dosti bravcev, kteri nimajo ne vinograda ne polja, ne gojzda ne travnikov, in kteri kmetijske sostavke prezirajo; tim mislim po volji vstreči, ako jim kaj znanstvenega beríla ponujam. Sledite me z ono dobro voljo, s ktero sem jaz pisal te sostavke!

Pervi členek.

§. 1. Meje Norika.

Norikum je segal proti zapadu do Recie in Vindelicie, od kterih ga je ločila reka Oenus (Inn), proti severu do Germanie, kjer je Dunaj mejo delal; v iztoku je mejašil s Panonio, od kterega ga je v severu cetinska gora (mons Cetius, Kahlengebirge) ločila, in v jugu z Italio gornjo in Panonio, kjer so ga kranske planine (alpes carnicae) in gora Okra (Hrušica ali Kras?) ločile; tako da je obsegal zdajno gornjo in dolnjo Austrio med Inom, Dunajem in dunajskim gojzdom (Wienerwald), večidel Štirskega in Koroškega, deloma kransko in bavarsko zemljo (insko okrožje), Turolsko (Bistro dolino, Pusterthal, in Pincgavo) in Solnogradsko deželo [1]).

Pozneje se je Norikum razdelil v pobrežni (ripense), zemljo ravnico kraj Dunaja od Ina do cetinske gore, v srednji (mediterraneum) ali tudi imenovan gorati (montanum), obsegaje gorato zemljo Štirskega, Koroškega, Solnogradskega in iztočnega Turola [2]).

§. 2. Gore.

Gore Norika so bile: Alpes noricae — noriške planine [3]), pogorje, ktero se od retskih planin ali od izvira Drave, v severu Mure Austrio in Štirsko ločé, do cetinske gore vleče. Dalje Alpes venetae — planine venetske [4]), in alpes carnicae — kranske [5]) planine, pogorje, ktero se v severu od Verone v podobi locena kraj Benečanskega, Turolskega in Koroškega skoz Kransko do Istrie razteguje, kjer je že zlo znižano, in se julske planine — alpes julicae, velí [6]). Te gore ločijo gornjo Italio in Panonio od Norika.

(Dalje sledí).

Smešnice.

—R— Neka mlada grofinja je imela posebno veselje ljudém botra ali kuma biti. Ljudjé pa so jo tudi radi prosili za botrico, ker je obilo obdarovala vsacega. Z otrokom ni sicer šla v cerkev h kerstu, bila je zadovoljna, da se je zapisalo le ime njeno v kerstne bukve. Vendar pa je imela navado obiskovati otročnico in keršenika čez 4 ali 5 tednov po kerstu, in jima prinesti še kakošno darilice.

V tistem kraji, kjer je živela grofinja, je živel tudi ubog čevljar z ženo in petero otrok; naj mlajši deček je bil 3 leta star.

Kaj se zgodí? Zima nastopi z vsim tistim strahom, ki ubogim ljudém glavo beli še dolgo dolgo pred začetkom in z britkostjo napaja serce. Naš čevljar stojí zraven svoje žalostne žene in s solznim očesom gleda na igro snežnih mačkov, ki naletavajo se na okna revne bajtice. Dnarjev ni, da bi si kupila derv za peč ali obutal in pa ljubi kruhek preskerbela za prazne želodce. Dolgo molčí in tuhta in tuhta, kako da bi si pomagal, kar se hipoma kakor vès prerojen vesel oberne k ženi svoji, rekoč: „Dobro došlo, pomagano nam bo! Véš kaj, Katra, k grofinji grem, in jo bom prosil za botro“. — „Za božjo voljo! al si nor? Sej nimamo koga kerstiti,

---

[1]) Ptolomej II. 1. 18. VIII. 6., Plinij XXI. 7. 20., Zosim IV. 35. — [2]) Sext Ruf. Breviar. rom. imper. cap. VII. Notitiae imperii occid. p. 7. — [3]) Strabon. IV. — [4]) Ammian. Marcell. XXX. 15. — [5]) Plinij. III. 23. — [6]) Paul. Diacon. II. 13.

komu pa bo botra?“ „Vém, vém, ljuba moja! da nimava deteta za kerst, pa bi ga znala imeti, in grofinja so tako dobra gospa, da obdaruje stariše, da si ravno ne gré z detetom v cerkev. Sila kola lomi“.

Žena ga svarí na vso moč, da to bi ne bilo pošteno, da je greh goljufati itd.; al vse ne pomaga nič, on gré h grofinji in jo prosi za botro, prejme botrinšino, in vesel, kakor da bi mu jo angelci godli, priteče domú.

Čez 4 tedne po tem zagledata nekega dné čevljar in ona milostljivo grofinjo na ravnost proti nju bajti hiteti.

Bog nebeški! Mertvaški strah ju napade; kaj je storiti? Al oče čevljar, zvita buča, jo mahoma zadene. Mati Katra se mora vleči neutegoma v posteljo, trileta Jurčka pa stlači v zibelko ter ga pokrije. Oče čevljar se vsede na stol, ziblje kar more in popeva: „ajaj! ajaj! hoj! hoj! hoj! sinek moj!“, da po vsi bajtici doní. — In tako se serčno pričakuje grofinja.

Gospá pride, — stopi k postelji domišljene otročnice, in se prijazno pogovarja ž njo, gré potem tudi k zibelki in se ne more prečuditi viditi otroka štirih tednov tako zalega in močnega. „Kako je pa imé temu fanticu?“ pobara očeta posmehovaje.

Pobič nadjavljiv, kak krajcarček dobiti, se mahoma vzdigne v zibeli in se zakremži, rekoč: „Jurče mi je ime“.

Vse drugo si zamorejo misliti dragi bravci samí. On in ona padeta na kolena pred gospó in ji razodeneta uzrok svoje goljufive. Grofinja oziraje se po revni bajtici, vidi zares revšino silno, ju pokrega enmalo in še — obdaruje. Po „ill. kath. Volksk.“

Novičar iz austrianskih krajev.

Iz Štajerskega na novega leta dan. (Konec). Visoka vlada je predlog dotičnima namestništvoma koroškemu in štajerskemu poslala, naj razodeneta svoje mnenje. Koroško je predlog s čednim in modrim uvodom spremilo in potrebnost vredjenja spoznalo. Kaj pa je gradško storilo, ne vémo; nadjamo se, da bo, opustivši vse netemeljite domišlije, le reklo, kar živa potreba, kar življenje keršansko terja. Naloga cerkve je sveta in njena sedanja delavnost ne obstojí več v tem narodom jemati bitnosti narodnega življenja, ampak narode požlahnovati po keršanskem nauku in keršanskem življenju. Ako pa hoče to doseči, je treba naravnih pripomočkov se posluževati, ne pa napčnih, kteri jo odvračujejo od svetega cilja. Tudi naša visoka vlada ima zdaj drugi cilj pred očmí, kakor pa le narode druzih jezikov učiti nemški. Skusila si je zadosti in prepričala se, da je koristniše svoje podložnike na národni podlagi izobraževati, kakor pa jih spreobračati v polutane, iz kterih družtvo priraša cerkvi in deržavi škodljivo. Od rajnega cesarja Jožefa II. sèm imamo po slavenskih zemljah dosti nemških ljudskih šol; do nar novejšega časa se je učilo ostro po tisti osnovi, vendar ni se dosegla potrebna stopnja ljudstvene omike. Ne učba jezikov, ampak učba in vadba svete vére in druzih ljudstvu potrebnih naukov je povsod v ljudskih šolah podlaga narodovega izobraženja, dela dobre, zveste in pokorne podložnike, izrejuje deržavi verlo, omikano družtvo. To spozna sedanja visoka vlada dobro in že se osnujejo šole sploh na drugi podlagi, kakor so bile osnovane do poslednjega časa. Duhovniki in školniki na slovenskem Štajarskem pa tudi pod nemškimi škofi vkljub mnogim neprijaznostim niso zanemarili svojega važnega poklica biti ljudstvu učeniki v njegovem jeziku. S polnim zaupanjem na vsegamogočnega Boga, z iskreno pokoršino do svete cerkve, nepremakljivo zvestostjo do milostivega cesarja bodo oni zmiraj jezik slovenski ljubili, ga izobraževali in po njem narod slovenski, kterega učitelji so, da bode v svoji sfêri srečen za čas in večnost.

Ker se tedaj ima po gori omenjeni razdelitvi slovenske straní sekovske škofije že zdavnej zaželjena pravica zgoditi vsem straném, nas navdaja veselo upanje, da to, kar se je že večkrat začelo, pa nikdar dognalo, se bode doveršilo sedaj, ko je slavna vlada dodelila cerkvi, kar cerkvi gré, tedaj bode tudi ona dala, kar ljudstvo od nje želí iskreno.

Dioecesanus seccoviensis laicus.

Iz Štajerskega. —*a*— K dopisu Haložanov v 103. listu l. „Novic“ imam dostaviti, ker sem nekaj časa med njimi živel, sledeče:

Halože so trojne: gornje, srednje in spodnje. Koliko več se razprostirajo hribi od zapada proti izhodu, toliko se tudi vina boljšajo. Nar boljše vino je zato na Zavriču v doljnih Halozah. Kupci ga čislajo veliko, ker se nagloma postarí. Haložani se v več rečéh razločijo od svojih sosedov Dravskih poljancov; bolj jednaki so v svojih šegah bližnjim Horvatom Zagorcom. Preklinjajo posebno radi, v vsak govor, tudi prijazni, zapletajo svoj „Bog te ferdamaj“. — Kar jezik zadene, je njih narečje čistejše od drugih Slovencov, pa bolj še se ločijo v izrekovanji besed. Govorijo naglo, samo zadno besedo stavkov prav na dolgo zavijajo, kar se zlo smešno zdí takim, kteri niso privajeni tacega izgovarjanja. Vendar Haložan svoj jezik hvali in pravi: „Naš jezik tako gladko teče, kakor bi s hobličem rezal“.

Haložani so vsi mlinarji, ker v vsaki hiši imajo po svoji potrebi in premoženji enega, dva ali clò tri mline (žermle), kjer že rano pred zarjo posli melejo. Oni melejo in spijo ob enem. Kjer ni poslov, opravlja gospodar ali gospodinja to zlo težavno delo, ker zavoljo pomanjkanja žita si prizadevajo porabiti vsako zernice. Kaj se spêči dá iz take moke, ni uganiti težko. Če kruha malo, pa toliko več pridelajo vina. Znano je, da so v Haložah skoro vsako leto gorice zlo rodne, ako jih le zima ne vzame; toča redko te lepe griče pomlati, zato je pravlica: „Da nima (toča) s čem brodovíne (čez Dravo) platiti“. Zemlja v nogradih je skoro sam lapor in malo peska. Trave, ki le po malem rase, Haložan ne terpí v gorici, kakor je slaba navada v nekterih krajih Slovenskih goric, kjer so tudi senožeti. Kadar je dobra letina in prirase veliko vina, pravi Haložan: „Toto sem jaz pripuval (pridelal)“; kadar ga pa je malo in slabo, reče: „Kakor je Bog dal“.

Imajo tudi navado, da se v kletih za sode skrivajo, iln eden druzega sprašujejo, na primer: „Halča (Mihael) še me vidiš?“ „Vidim, še te vidim“, odgovorí prašan, „pa Bog daj, da bi te drugo leto še manj vidil“. S tem želí, da bi priraslo prihodnjič še več vina.

Ker so Haložani po svoji legi od drugih ločeni, tudi nar raji med sabo zakone sklepajo; odtod pride, da je veliko veliko rodovín, ki imajo jednake priimena. Nar obširnejša je rodovina „Petrovičev“. Hitro bi rekel, da se skoro vsaka druga hiša tako zove. Ptujic se mora pri njih dobro obnašati, sicer mu hitro zakrožijo: „Prek ž njim (čez Dravo)!“

Da so pri Haložanih nektere napake domá, ki drugod niso, storí obilnost vina, posebno, ako ga hitro prodati nemorejo; tudi je to vzrok, da se pri njih poglavita božja služba zarano opravlja. Zjutrej se jih pa veliko snide, ki potlej v svoje gorice grejo in tam včasi do terde teme praznijo kupico za kupico.

Sploh pa so Haložani dobrovoljno, naravno, in, slobodno bi rekel, še nepokvarjeno ljudstvo, v kterega serce bi se dalo z dobrim uspehom veliko dobrega vsaditi. Radi poslušajo lepe in koristne nauke; pa kakor se ondi, v hribih le malo v ti reči opraviti dá, tako tudi tù. Na okinčane cerkve porajtajo veliko, in v ta namen ob tergatvi veliko mošta darujejo; svoje duhovnike visoko či-

slajo, in posebno sedajni čas se bahajo, rekoč: „Mi imamo še 4 žive tehante“.

Toliko od Haložanov. Še več bi se povedati dalo, pa naj je to zadosti.

Č. Iz Goriškega. Naša kmetijska družba je po navadi tudi letos dala pratiko v laškem jeziku „Calendario“ na svetlo. Najdemo v nji lepe podučne sostavke o poljodelstvu za celo leto, o bolezni grojzdja, krompirja itd. Posebno pa nam dopade popis vpeljanja in napredka reje sadnih drevés, murb in sviloreje v Bovcu in Cersoči. Prebravši ta popis se prepriča vsakdo lahko, da murvarstvo in sviloreja se dobro splačuje tudi v bolj merzlih in nerodovitnih krajih. Pošljem vam tedaj ljube „Novíce“ nekoliko okrajšani popis.

Na severni strani Goriškega okroga leží Bovec, čez 1000 čevljev nad morjem. Bovško dolíno ali bolje rečeno Bovški kotel obdajajo stermi in veličanski hribi, kakor veliki verh (Rombon) 6970, Polovnik 5244, Mangart 8500 in Triglav čez 9000 čevljev visoki, kteri so pokriti vsako leto nar manj skoz 5 mescov z belim snegom. Pred 60 leti so imeli v Bovcu samo 2 ali 3 verte za sadne drevésa. Leta 1830 je pa sedajni c. k. svetovavec deželne sodnije v Gorici gosp. Ferdinand Huber napravil sadiše jabelk in hrušk, kamor je drevésca žlahnega plemena presadil iz Celovca. Spodbadal je vseskozi svoje rojake, in sadjoreja se je pomnožila tako, da zdaj ima gosp. Anton Kaus v Cersoči že čez 1000 sadnih drevesic zasajenih.

Leta 1833 je pohvaljeni g. Huber prinesel tudi nekoliko murv iz Gorice, in tako lepo obudil tudi murvorejo. Nekteri posestniki so se podpisali in nekoliko dnarja zložili po nasvetu g. Huberja, ki jim je potem dobre murvine drevesca iz Ajela pri Vogleju pošiljal in leta 1839 je bilo zasajenih že 6750 murv po nasvetu in vodilu gosp. Antona Huberja, brata imenovanega gosp. svetovavca. — Pervi pridelk svile je imel g. Anton Huber leta 1845, ter je pridelano svilo prodal za 50 fl. To je bil okolici celi lepi izgled, in mnogi so se prebudili po njem. Žapunski svetovavec g. Miha Černota je tedaj leta 1847 100 murb na gmajni Hribovelski in na Rihterci nasadil, in za listje teh drevés je županija skupila leta 1852 že 6 fl. 40 kr.

Leta 1852 je pridelal g. Ant. Huber 60 funtov, g. Ferd. Kaus pa 106 funtov kokonov, in oba sta funt po 1 fl. 6 kr., skupej za 182 fl. 36 kr. v Vidmu prodala.

Akoravno je letošnje leto bilo zlo deževno spomladi, je pridelal g. Huber vendar 30, g. Kaus 54, Kravanja Tomaž 23, Černota Miha 10, Musina Gašpar 12, Mihelič Anton 16, in Mlekuš Tomaž 8 funtov, — skupej tedaj 153 funtov.

Tolikšen pridelk, posebno v letošnjem za svilorejo neugodnem letu, je nar gotoviši dokaz dobrega izida in napredovanja murvarstva in sviloreje v okolici Bovški.

Da bi se pač Slovenci tudi drugod te koristne reje poprijeli! Naj jim bodo Bovčani lep izgled, kako „iz malega rase veliko“ in iz velicega zmiraj večje! Z veseljem slišimo tudi iz Krajnskega in Štajarskega kako ondi napreduje murvarstvo in sviloreja, posestnikom v dobiček, celemu narodu v slavo in blagostanje. Bog daj srečo!

Novičar iz mnogih krajev.

Presvitli cesar, ki je 2. dan t. m. prišel iz Monakova nazaj, je iz svoje dnarnice daroval endašnjim ubogim 4000 fl. — Na taksah za oprostenje od vojaškega stanú se je po celem cesarstvu nabralo v letu 1852 2 miliona in 191.500 fl. — Po poštnem naznanilu izhaja letos v našem cesarstvu 72 politiških, 183 pa nepolitiških časnikov. — Povsod je bila letos dosihmal huda zima; celò na južnem Laškem je mraz velik; Veronezi so bili kaj veseli, da so spet enkrat vidili sneg in da je obležal ene ure. — Sliši se, da bi se utegnila železnica med Ljubljano in Terstom odpreti konec tega leta (?) — V Galicii je preteklo leto bilo 338 žganjarij; Poljcem je „vodka“ draga. — Car rusovski je daroval mnogim staroverskim cerkvam Karloviške škofije veliko bogoslovskih bukev in cerkvene oprave. — Iz Černogore pregnana Peter Petrović (stric knezov) in serdár Perović Kuza sta prišla te dní v Terst. — Iz Kartuma se je zvedilo, da vertnar Hruška, ki se je na cesarske stroške leta 1850 pridružil afrikanskim misionarjem, je ondi tako hudo zbolel, da pred ko ne bo umerl. — Poslednji papeževi ogovor omeni le ob kratkem cerkvenega razpertja na Badenskem; sv. oče obžalujejo, da vlada dane obljube ni spolnila in pravde ni predložila predstolu njegovimu in da ne jenja ali v dnarjih ali z zaporom kaznovati duhovnov, ki se zvesto deržé cerkvenega poklica. — Poslednje novíce, ki jih je prinesel Lloydov parobrod iz Carigrada, ne dajo veliko upanja, da bi turško-rusovska razpertija se rešila z lepo, ker rusovski car bo težko dovolil, kar terjajo Turki, namreč: 1) da rusovska armada zapustí knežije o naj krajšem času, 2) da se poterdijo vse med Rusijo in Turčijo obstoječe pogodbe, 3) turška vlada se zaveže proti zedinjenim 4 vladam, da bo ukazala: naj se vse kristjanom zagotovljene pravíce spolnujejo zvesto (od gerške cerkve ni nobene posebne besede), 4) vojska naj se ustavi berž ko rusovska vlada poterdi te predloge, 5) kako naj se mir sklene, se ima izgovoriti v posebnem shodu. — Scer je začelo zlo vreti v Carigradu; ko je ljudstvo slišalo, da se če sultan vdati miru, je 21. dec. 2500 softov (učencov) začelo razsajati po mestu, preklinjati ministre itd., — tako da je bilo treba s topovi postrašiti nepokojneže, kterih so 400 zaperli. Ko se je miroljubi velki vezír Rešid-paša prepričal, da vojskoželjnemu vikšemu poveljniku armade (seraskierju) noče sultan slovesa dati, je hotel odstopiti on, al sultan tudi njegovega odstopa ni dovolil. Tako stojé reči sadaj v Carigradu. Angležka in francozka vlada ste dale oblast svojim barkam odriniti v černo morje, kar se pa dosihmal še ni zgodilo. Sliši se, da ste rusovska in turška vlada 18. dec. v Petrogradu sklenile zvezo za brambo in upor. Bogati tergovci Rotšildi (judje) so nek obljubili sultanu dnarja posoditi, ako jim zastavi sv. zemljo Palestino.

Popravek.

V 1. listu na 1. strani v 2. versti odspod namest popevajo beri popevaje. Na 3. strani 1. polovine v 22. versti in 2. polovini v 12. versti od zgor se je po predstavku predloga pod namesto po pogrešek vrinul: namest vojvodu štajerskem beri vojvodom štajerskim, in namest nadvojvodu austrianskem in vojvodu štajerskem beri nadvojvodom austrianskim in vojvodom štajerskim.

Stan kursa na Dunaji 4. januaria 1854.

Obligacije deržavnega dolga	5 %	93 1/8	fl.	Esterhaz. srečke po 40 fl.	77 fl.
	4 1/2 „	81 1/2	„	Windišgrac. „ „ 20 „	26 1/4 „
	4 „	73 7/8	„	Waldštein. „ „ 20 „	27 7/8 „
	3 „	57	„	Keglevičeve „ „ 10 „	10 3/8 „
	2 1/2 „	47	„	Cesarski cekini	5 fl. 27
Oblig. 5% od leta 1851 B		—	„	Napoleondor (20 frankov) .	9 fl. 6
Oblig. zemljiš. odkupa 5%		90	„	Suverendor	15 fl. 53
Zajemi od leta 1834 . .		227 1/2	„	Nadavk (agio) srebra:	
„ „ 1839 . .		132 3/4	„	na 100 fl. .	16 3/8 fl.

Loterijne srečke:

V Terstu 4. januaria 1854: **27. 37. 62. 43. 51.**

Prihodnje srečkanje v Terstu bo 18. januaria 1854.

Odgovorni vrednik: *Dr. Janez Bleiweis.* — Natiskar in založnik: *Jožef Blasnik.*